

Lesopdrachten

EEN STUK! MEER

Fragmenten om (voor) te lezen

Lesopdrachten

Inhoudsopgave

Over duurzaamheid

8 Palmen op de Noordpool – Marc ter Horst
9 H@ck - Het instituut – Mirjam Mous
10 Groene voeten – Lotte Stegeman
12 Boreas en de vijftien vrienden – Mina Witteman
14 Windmolen – Kees Spiering
15 Verbeeldingskracht – Manu van Kersbergen

Over identiteit

18 Turis – Özcan Akyol
20 Survivalgids brugklas en puberteit – Caja Cazemier
22 Schaduw van de leeuw – Linda Dielemans
23 Blijf van me af! – Mohamed Sahli
24 Zee land – Sjaan Flikweert

Over oorlog

28 Een aap op de wc – Joukje Akveld
29 De vlucht van Omid – Lysette van Geel
30 Eenzaam in de oorlog – Martine Letterie
31 De brieven van Mia – Astrid Sy
32 kom – Hans Hagen
33 Oorlog zijn wij – Jörgen Gario

Over pesten

36 Alles wat ik voel – Stine Jensen
38 Wie ik ben – Emiel de Wild
39 Dex - over school en andere ellende – Mijke Pelgrim
40 Xinia's wraak – Lydia Rood
41 Genoeg – Kees Spiering
42 goed je te zien – Akwasi

Over sport

46 Ademloos – Gerard van Gemert
48 Vechtlust – Fernando Ricksen, Vincent de Vries
49 Match – Buddy Tegenbosch
50 Buitenspel – Margje Woodrow
52 This varkentje – Edward van de Vendel
54 Nu is alles goed – Luan Buleshkaj

57 Lesbrief 'Praten over boeken'

Duurzaamheid

Lesopdracht

Opdracht 1:
De gevolgen van de opwarming van de aarde zijn schrikbarend. Nog lang niet iedereen is hiervan op de hoogte. Dat moet veranderen! Jij gaat samen met een klasgenoot een folder maken die informeert en waarschuwt. Je mag deze folder op papier of digitaal maken.

Je behandelt in ieder geval de volgende onderwerpen:

- Wat is klimaatverandering?
- Wat zijn de gevolgen, wat gaat er veranderen?
- Welke veranderingen merken we nu al?
- Wat kunnen we doen om de opwarming tegen te gaan?
- Gebruik tabellen, schema's, grafieken of afbeeldingen om de veranderingen duidelijk te maken.
- Let op de lay-out en het taalgebruik.
- Gebruik de informatie uit het fragment.

Opdracht 2:
Je gaat een kort verhaal schrijven. Je kiest of het zich afspeelt op de Noord- of de Zuidpool. Je gebruikt dus ook de eigenschappen van die pool. Jouw hoofdpersoon raakt in de problemen door de gevolgen van de klimaatverandering. Je kunt schrijven vanuit een mens, maar ook vanuit een dier. Leef je goed in en gebruik de informatie uit het fragment.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Holden heeft een oude schuilkelder ontdekt. Hoe is hij hier terecht gekomen?

Schrijf het hoofdstuk vóór dit fragment. Gebruik de verschillen tussen zijn wereld en de tijd waarin de schuilkelder is ingericht. Jij (her)kent deze voorwerpen, maar Holden niet. Beschrijf dit in het hoofdstuk dat jij gaat schrijven. Welke rol speelt het veranderende klimaat hierin?

Opdracht 2:
Holden weet niet waar hij is en gaat op onderzoek uit. Gelukkig beschrijft hij in het fragment goed wat hij tegenkomt. Teken een plattegrond van de schuilkelder en de route die hij loopt in de grot. Gebruik alle informatie uit het fragment. Wat je niet weet en wel nodig hebt, bedenk je zelf.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Iedereen in de klas schrijft een brief naar zijn/haar toekomstige ik over 20 jaar. Deze brief gaat in een teletijdmachine: een metalen blik dat begraven wordt en pas weer over 20 jaar opgegraven wordt. Het is belangrijk een goed tijdsbeeld neer te zetten hoe jij nu, in 2020, leeft. Ben je bewust duurzaam bezig of niet? Hoe ga jij om met verspilling? Denk je aan het klimaat? Hoe woon je? Hoe ga je naar school? Welke apparaten zijn voor jou onmisbaar?

Opdracht 2:
Het is 2040. Op de schoolreünie hebben jullie het teletijdsblik weer opgegraven. Jullie krijgen allemaal een brief van een klasgenoot. Lees deze en schrijf terug vanuit 2040. Hoe werken de apparaten in huis? Is er nog gas, elektriciteit en stroom? Hoe duurzaam leef je nu? Gebruik de informatie uit het fragment en bedenk zelf duurzame oplossingen.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Dit fragment komt uit een boek dat onderdeel is van een serie, de zogenaamde Boreas-serie.

In dit fragment lees je waar Boreas zeilt en hoe hij een kompas gebruikt. Teken een landkaart van Polynesië waar hij nu zeilt. Naast de informatie uit het fragment kun je ook een atlas gebruiken. Kijk goed naar kaarten uit de atlas. Een legenda is heel belangrijk. Daarin wordt uitgelegd wat alles op de kaart betekent, zodat de kaart zelf overzichtelijk blijft.

Opdracht 2:
Boreas en Kirsten schrikken van de plastic soep die zij zien. Deze plastic soep is echt en vormt een bedreiging voor onze aarde. Bekijk op www.leesstuk.nl het informatiefilmpje.

Boreas en zijn familie willen in actie komen en vragen jouw hulp. Je kunt kiezen uit een van de volgende opdrachten. Je kunt deze samen met een klasgenoot uitvoeren.

- Breng in kaart wat de gevaren zijn van zoveel plastic blijven gebruiken.
- Er zijn gelukkig al veel acties om de plastic soep te verminderen. Breng deze acties in kaart.
- Bedenk zelf een actie om het gebruik van plastic te verminderen.

- Schrijf een protestlied of -gedicht om aan te geven dat mensen minder plastic moeten gebruiken.
- Maak een informatiefilmpje waarin je niet alleen informatie geeft over plastic soep, maar ook mensen oproept om minder plastic te gebruiken.
- Interview mensen uit jouw omgeving wat zij weten over plastic soep, de gevaren en hun aandeel hierin. Maak hier een verslag van.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Zoek een foto van een windmolen. Vergelijk de foto met het gedicht. Herken je het gedicht in de foto? Wat is er precies hetzelfde en wat is anders?

Dit gedicht is gekozen bij het thema duurzaamheid. Hoe zie je dit thema terug in dit gedicht?

Opdracht 2:
Zoek een foto van een windmolen (of gebruik de foto uit opdracht 1). In de tweede strofe van het gedicht worden vergelijkingen gemaakt. Dan klopt wat er geschreven wordt niet meer met de werkelijkheid, met de foto. Verander de foto zo, dat deze weer klopt met het gedicht. Dit kun je doen door over de foto heen te tekenen, er plaatjes overheen te plakken of de foto digitaal te bewerken.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Schrijf uit deze tekst de woorden op die volgens jou bij het thema duurzaamheid horen. Zoek bij elk woord een passende afbeelding, bijpassende tekst, video of songtekst. Leg je keuze uit.

Opdracht 2:
Bekijk en beluister de voordracht van deze tekst op www.leesstuk.nl. Een deel van de tekst wordt voorgedragen als spoken word door de artiest zelf.

De schrijver/artiest heeft voor een bepaalde beat en een bepaald ritme gekozen. Jij gaat, alleen of samen met een klasgenoot, vier zinnen uit dit gedicht nu op een zelfgekozen beat en ritme vertellen.

Op YouTube kun je veel beats vinden, kijk op www.leesstuk.nl voor een voorbeeld. Om het gedicht goed voor te kunnen dragen, zul je moeten oefenen. Ook zul je een passend ritme op de beat moeten vinden. Zoek goed uit waar je je zinnen afbreekt en waar je de klemtoon legt. Herhaal je vier zinnen drie keer.

Identiteit

Lesopdracht

Opdracht 1:
Dit is een heftig, emotioneel fragment. Onderstreep de woorden die het heftig maken, die indruk op jou maken.

Je kunt deze opdracht alleen of maximaal met z'n vieren doen. Werk je samen, bespreek dan eerst welke woorden jullie onderstreept hebben. Welke woorden hebben jullie allemaal onderstreept en welke jij alleen?

Maak nu een fotoverslag. Je verbeeldt het fragment in foto's. Het verhaal moet goed te volgen zijn in foto's. Deze foto's maak je zelf. Er mogen in dit verslag geen woorden of tekst gebruikt worden. De foto's vertellen het verhaal. Zorg ervoor dat de onderstreepte woorden terugkomen in de foto's, zodat ook het fotoverhaal indruk maakt.

Opdracht 2:
Wat is volgens jou de droom van Özcan? Teken zijn droom. Je kunt dit op papier of digitaal doen. Leg al jouw keuzes uit.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Er worden in het fragment vragen gesteld. Geef daar voor jezelf eerlijk antwoord op. Je kunt eventueel hulp vragen van iemand die jou goed kent.

Schrijf de antwoorden onder elkaar, of download het schema op leesstuk.nl en vul het in.

- Hoe denk jij over jezelf?
- Wat kun je goed?
- Waar wil je beter in worden?
- Wat vind je leuk?
- Hoe wil je je gedragen?
- Hoe wil je overkomen op anderen?
- Hoeveel zelfvertrouwen heb je?
- Hoe ga je om met successen?
- Hoe ga je om met tegenslagen?
- Waarin lijk je heel erg op je moeder?
- Waarin lijk je heel erg op je vader?
- Wat wil je graag voor je toekomst, wat zijn jouw dromen voor jezelf?

Opdracht 2:
Maak een mindmap, woordweb of collage (of een combinatie hiervan) over jezelf. Verzamel allerlei woorden en plaatjes die met jou te maken hebben: met wat je leuk vindt, wat je graag

wilt, welke gedachten en gevoelens je hebt, wat je nog graag wilt leren, waar je niks mee te maken wilt hebben, wat jouw toekomstdromen zijn. Je kunt de informatie uit het fragment halen en de vragen uit opdracht 1 gebruiken.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Joeni droomt. Dit is niet zomaar dromen, zoals wij weleens 's nachts doen. Het is zelfs een taak binnen de stam waar Uma stammoeder van is. De dromen zijn voor Tira. Joeni is sterk en snel, zij moet rennen en jagen.

Wat droomt Joeni? Teken haar droom. Je kunt dit op papier of digitaal doen. Leg al jouw keuzes uit.

Tip: bekijk het filmpje op www.leesstuk.nl.

Opdracht 2:
Er worden in dit fragment veel personages genoemd: Joeni, Das, Uma, Cram, Tira en Toek.

Maak een woordweb rondom Uma. Uma is de stammoeder. Zij is belangrijk, want zij bepaalt wie welke taak krijgt binnen de stam. Daarom komt zij in het midden. Plaats alle andere personages om haar heen. Denk goed na over de onderlinge relaties: wie heeft welke taak, wie is daardoor belangrijker dan de ander, welke rol speelt leeftijd, wie houdt wie in de gaten. Je mag alleen woorden gebruiken, maar ook kleurtjes, plaatjes, etc. Je kunt op papier werken of digitaal.

Lesopdracht

Opdracht 1:
De jongens dagen elkaar uit.

- Waarmee dagen ze elkaar uit?
- Zijn er kinderen de dupe van deze uitdaging? Leg per persoon uit wie en waarom zij de dupe zijn.
- Zou jij meedoen aan zo'n uitdaging? Leg uit waarom wel of niet.
- Als je niet meedoet, zeg je dan niets en houd je je rustig of zorg je dat het stopt? Leg uit wat je kiest.

Opdracht 2:
Misschien heb je ze weleens gezien of hangt er een bij jou thuis: een tegeltje met een spreuk erop, een tegeltjeswijsheid. Sommige spreuken zijn oud, sommige zijn nieuw bedacht en grappig. Het doel van zo'n tegeltje is om mensen aan het denken te zetten.

Zo'n tegeltje ziet er altijd ongeveer hetzelfde uit. Bekijk de voorbeelden op www.leesstuk.nl en maak vervolgens een tegeltjeswijsheid met een door jou bedachte spreuk die past bij dit fragment.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Namen zijn belangrijk. Ze geven informatie over een plaats, een land en dus ook over jou.

Download de tabel op leesstuk.nl en vul 'm in. Misschien kun je niet in ieder vakje iets invullen, maar kijk hoe ver je komt. Gebruik internet en vraag je omgeving om hulp.

Opdracht 2:
In elke familie worden verhalen verteld. Hoe zit dat in jouw familie? Bij welk verhaal droom jij weg en vind je heerlijk om te horen? Welk verhaal hoor jij heel vaak en wil je juist niet meer horen? Welk verhaal ga jij later aan jouw kinderen vertellen? Schrijf een van deze drie verhalen uitgebreid op. Bedenk ook een titel.

Oorlog

Lesopdracht

Opdracht 1:
Dit fragment gaat over 10 tot 15 mei 1940. Jij gaat een tijdlijn maken van 1 mei tot en met 15 mei 1940. Bij elke dag schrijf je een kort berichtje. Dit doe je niet vanuit jouzelf, maar vanuit de oppasser van de dierentuin. Op 1 mei was de dierentuin nog open en waren er bezoekers, had de oppasser de hokken nog verschoond, etc. Op 15 mei was er geen dierentuin meer over. Wat is er elke dag gebeurd? Hoe heeft de oppasser dat ervaren?

Opdracht 2:
Ook oorlog voeren gaat via regels. Zo mag je geen bommen gooien op burgerdoelen als scholen en ziekenhuizen. Over dierentuinen staat niets geschreven.

Maak een poster waarin in één oogopslag duidelijk is dat dierentuinen ook burgerdoelen zijn en er dus geen bommen op gegooid mogen worden. Zorg voor een opvallend beeld dat afschrikt en de hulpeloosheid van de dieren tijdens oorlog duidelijk maakt.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Maak deze opdracht vóórdat je het fragment leest.
Beantwoord de volgende vragen uitgebreid:

- Ben jij weleens verhuisd? Is jouw antwoord nee, stel dan deze vragen aan een klasgenoot of de docent.
- Hoe voelde dat?
- Waarom moest je verhuizen?
- Hoe ging de verhuizing: wie pakte in, wie hielp mee, wie richtte jouw kamer in, wie bepaalde de indeling van de kamers in het nieuwe huis?
- Was je blij met je nieuwe kamer?
- Waar moest je aan wennen?
- Maakte je snel vrienden? Hoe deed je dat?
- Wat mis je nog steeds van het vorige huis en de buurt?
- Wie moest je achterlaten?
- Wat wil je nu nooit meer kwijt?

Opdracht 2:
Lees nu het fragment.
Vergelijk jouw ervaringen uit die van opdracht 1 met de ervaringen van Omid.

- Wat zijn overeenkomsten?
- Wat zijn verschillen?
- Kun je die verklaren?
- Waar zou jij Omid mee willen helpen en waarom?

Lesopdracht

Opdracht 1:
Zoek op wat een razzia is, wanneer en waarom deze gehouden werd. Verwerk deze informatie in een mindmap over razzia's. Bekijk op www.leesstuk.nl hoe je een mindmap maakt, of maak meteen een digitale mindmap.

Opdracht 2:
Schrijf een krantenbericht zoals deze verschenen zou zijn in 1944, ten tijde van de razzia's. Gebruik de informatie uit het fragment. Het doel van het artikel is informatie geven. Houd je aan de opmaak van een echt krantenartikel.

Tip: op www.nieuwstool.nl kun je digitaal een krantenartikel opmaken.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Teken het *uiterlijk* van meneer Cohen of Laila. Schrijf erbij hoe je daaraan komt: uit de tekst, uit je fantasie, uit eigen ervaring, of iets anders.

Daarna teken je het *innerlijk* van meneer Cohen of Laila. Dit kun je doen door bijvoorbeeld in het hoofd van meneer Cohen donkere wolken of een bliksemschicht te tekenen, omdat hij boos is. Laila mist haar vader en op de plek van haar hart kun je een gebroken hart tekenen. Je kunt i.p.v. iets tekenen ook woorden opschrijven. Schrijf erbij hoe je daaraan komt: uit de tekst, uit je fantasie, uit eigen ervaring, of iets anders.

Tenslotte schrijf je op wat voor *relatie* jij hebt met meneer Cohen of Laila. Is hij/zij aardig? Wil je meer over hem/haar te weten komen? Zou je hem/haar willen helpen? Zou je voor hem/haar liegen? Zou je hem/haar verraden? Zou je met hem/haar willen samenwerken? Is hij/zij te vertrouwen?

Opdracht 2
Laila heeft zo haar eigen herinneringen aan een oorlog. Stel dat Laila Mia een brief zou schrijven, waarin ze vertelt over haar kennismaking met meneer Cohen en dat zij de brieven van Isa en Mia heeft gevonden. Dat deze brieven haar nieuwsgierig maken. Laila en Mia kennen elkaar niet, dus Laila moet zichzelf ook voorstellen. Schrijf deze brief van Laila aan Mia. Gebruik de informatie uit het fragment.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Er worden in dit gedicht twee verhalen verteld, dat van de ooms en dat van de tantes.

Bij wie passen de volgende woorden, bij de ooms of bij de tantes?

Begrip – Voor – Positief – Open armen – Negatief – Onbegrip – Angst – Tegen – Moeten een kans krijgen – Verjagen – Welkom – Gesloten – Herkenning – Eigen schuld

Opdracht 2:
Asielzoekers worden niet alleen maar verwelkomd zoals de tantes denken en zeggen.
Bekijk op www.leesstuk.nl de artikelen en filmpjes die jou meer vertellen over kinderen die als asielzoekers in Nederland komen. Geef bij elk artikel en filmpje dat jij bekijkt aan of je dit vindt passen bij de gedachtegang van de ooms of van de tantes.

Maak een tiplijst voor volwassenen, zodat zij weten waar ze kinderen die als asielzoekers in Nederland komen mee kunnen helpen.

Je kunt deze tiplijst opschrijven, maar ook verwerken in een poster of van jouw tips een vlog of filmpje maken.

Lesopdracht

Opdracht 1:
De boom, de bom en de bal. Dit zijn drie belangrijke onderdelen in dit gedicht. Herschrijf dit gedicht vanuit een van deze drie onderdelen. Welke zinnen blijven hetzelfde en welke veranderen? Bedenk goed dat het gedicht niet meer verteld wordt vanuit de ik-persoon, maar vanuit een van deze drie onderdelen.

Opdracht 2:
Oorlog is het tegenovergestelde van vrede, dood van levend.

Welke tegenstellingen zitten er in dit gedicht? Soms zijn ze heel duidelijk verwoord en soms moet je goed zoeken en zitten ze verstopt in woorden.

- Welke tegenstelling is volgens jou het belangrijkst in dit gedicht? Leg je keuze uit.
- Geldt dit gedicht voor elke oorlog of alleen voor een specifieke oorlog? Leg je keuze uit.
- Zou je dit gedicht op 4 mei kunnen voorlezen tijdens dodenherdenking? Leg je keuze uit.
- En zou je dit gedicht op 5 mei, Bevrijdingsdag, kunnen voorlezen? Leg je keuze uit.

Pesten

Lesopdracht

Opdracht 1:
Er worden in het fragment vragen gesteld. Geef daar voor jezelf eerlijk antwoord op.

- In welke situaties ben jij graag alleen?
- En wanneer juist niet?
- Is er een verschil tussen je alleen voelen en je eenzaam voelen?

Zoek daarna een klasgenoot uit met wie jij je antwoorden durft te delen. Vergelijk jullie antwoorden. Herkennen jullie jezelf in elkaars antwoorden? Kun je wat leren van elkaars antwoorden? Zo ja, wat dan?

Opdracht 2:
Eenzaamheid is een stil probleem in Nederland. Dat betekent dat het een groot probleem is, maar er bijna niet over gepraat wordt. Het is niet zichtbaar. Hierdoor worden veel mensen vaak vergeten, bijvoorbeeld oude mensen. Maar ook jongeren kunnen zich eenzaam voelen. Jongeren die gepest worden bijvoorbeeld, die zich buitengesloten voelen en niet mee mogen doen of mensen die depressief zijn.

Er worden in het fragment nog meer vragen gesteld. Geef daar voor jezelf eerlijk antwoord op.

- Ken jij iemand in je omgeving die eenzaam is?
- Heb jij opa's en oma's?
- En weet jij of ze zich weleens eenzaam voelen?

Bedenk daarna:

- Kijk eens om je heen in je klas, op je sportclub, bij jou in de buurt. Welke jongeren zouden zich weleens eenzaam kunnen voelen?
- Wat zou jij voor eenzame ouderen zoals opa's en oma's kunnen doen?
- Wat zou jij voor eenzame jongeren zoals klas- en teamgenoten kunnen doen?

Zoek daarna een klasgenoot uit met wie jij je antwoorden durft te delen. Vergelijk jullie antwoorden. Welke actie zouden jullie willen uitvoeren om een eenzaam iemand een fijne middag te kunnen geven? Bedenk hoe jullie dit willen gaan doen en wat jullie daarvoor nodig hebben. Als het lukt, voer jullie plan dan ook echt uit. Meer informatie kun je vinden op www.eentegeneenzaamheid.nl.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Beantwoord de volgende vragen:

- Wat is pesten?
- Wat is het verschil tussen plagen en pesten?
- Wat is cyberpesten?
- Wordt Jelmer geplaagd of gepest? Leg je antwoord uit.
- Wie plagen/pesten Jelmer en waarom doen ze dat?
- Wanneer verandert het plagen in pesten?
- Hoe heeft Jelmer hierop gereageerd, denk je? Leg je antwoord uit.
- Hoe hadden klasgenoten Jelmer kunnen helpen?
- Hoe hadden docenten of de mentor kunnen helpen?

Tip: zie ook www.pestweb.nl.

Opdracht 2:
Bekijk het filmpje op www.leesstuk.nl. Wat had Teun kunnen doen voor zijn klasgenoot Tom?

Maak nu zelf een voorlichtingsfilmpje voor jongeren over pesten en de gevolgen van pesten. Zorg dat het realistisch is. Pesters hebben vaak een reden waarom zij anderen pesten. Slachtoffers kunnen in nare situaties ook onaardig reageren. Dit betekent echter niet dat het geoorloofd is om verder te gaan met pesten. Gebruik informatie uit het fragment en uit het filmpje. Als je opdracht 1 ook hebt gemaakt, kun je ook die informatie gebruiken.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Het fragment bestaat uit vier hoofdstukken met allemaal een eigen titel.

- Wie zou die titels gezegd kunnen hebben: Dex, Brian, Wahid, Luuk, Freddy, een andere klasgenoot of een docent? Leg je keuze uit.
- Waarom zou de schrijfster voor deze titels gekozen hebben?
- Hoe passen deze hoofdstuktitels bij de titel van het boek: Dex – over school en andere ellende?
- Verzin voor elke hoofdstuktitel minimaal twee andere titels. Leg je keuzes uit.

Opdracht 2:
Dex wordt uitgedaagd en gepest. Teken een strip over alle uitdagingen en pesterijen die Dex te verduren krijgt tot het moment dat het zwart voor zijn ogen wordt. Je hoeft niet letterlijk te tekenen wat er gebeurt, je mag ook tekenen hoe Dex zich voelt. Dat hij eerst bijvoorbeeld een gewoon formaat heeft en zich gedurende de dagen eerst steeds kleiner gaat voelen, maar ook steeds voller. Dan groeit en groeit hij, omdat hij zo vol gevoelens zit, tot hij zo groot en vol is als een strak opgeblazen ballon en knapt. Jouw strip telt minimaal acht plaatjes.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Vul het schema in over Brit en Xinia. Haal alle benodigde informatie uit het fragment.

Hoe gaat zij om met...	**Brit**	**Xinia**
Hobby's	*Rijdt paard*	*Tekent*
Houding	*Geeft overal*	*Zwijgt liever*
	commentaar op	
Verjaardag		
Familie		
Uitnodigen		
Eetgewoontes		
... zelf iets invullen		
... zelf iets invullen		

Opdracht 2:
Vul het schema van opdracht 1 nu in voor jou en je beste vriend(in). Beantwoord daarna de volgende vragen:

- Waarover hebben jullie weleens ruzie?
- Is dat iets wat verschillend is tussen jullie?
- Hoe belangrijk zijn opmerkingen van anderen over jouw vriend(in)?
- Hoe reageer jij daar dan op?
- Waar ben jij onzeker over van jouw beste vriend(in)?
- Waar ben jij trots op van jouw beste vriend(in)?

Lesopdracht

Opdracht 1:
Als er gepest wordt, zijn er drie groepen: de slachtoffers, de pesters en de meelopers.

- Vanuit welke groep is dit gedicht geschreven?
- Waarom denk je dat?
- Tot welke groep(en) heb jij weleens behoord?
- Welk rol(len) had je toen?
- Hoe voelde dat voor jou?
- En hoe voelde dat voor de andere groepen, denk je?

Opdracht 2:
Luister en bekijk de song *Reünie* van Snelle op www.leesstuk.nl.

- Tot welke groep behoort Snelle?
- Tot welke groep behoort degene voor wie Snelle deze song zingt?
- In het gedicht springt de ik-persoon op de pester. Hoe pakt Snelle zijn pester terug?
- Wat werkt beter, denk jij: de manier uit het gedicht of de manier uit de song?

Lesopdracht

Opdracht 1:
Door te spelen met taal kun je dingen op verschillende manieren zeggen.
Wordt er in dit gedicht gezegd wat er bedoeld wordt?
Wie is er aan het woord: het slachtoffer, de pester of de meeloper? Hoe weet je dat?

Bekijk op www.leesstuk.nl de voordracht van Akwasi, de dichter. Wat voegt zijn performance toe aan de inhoud van dit gedicht? Hoe zou jij dit gedicht voordragen en opnemen? Waar zou je staan, in welke houding en tegen welke achtergrond? Zou je onherkenbaar in beeld willen? Zou je je laatste woorden herhalen voor extra nadruk? Leg je keuzes uit.

Opdracht 2:
Je gaat nu zelf een gedicht schrijven waarin je het omgekeerde zegt van wat je bedoelt.
Dus als je een handeling van iemand een domme actie vindt, zeg je niet 'dom, zeg!' maar 'handige actie!' of 'lekker slim!'.
Gebruik het stappenplan om tot een omkeergedicht te komen.

- Richt jouw gedicht aan iemand. Is het iemand aan wie je een hekel hebt of iemand die jou verdriet heeft gedaan? Je kunt ook schrijven aan een groep mensen in het algemeen die bijvoorbeeld de wereld vervuilen of groepen mensen buitensluiten.

- Schrijf in een woordweb verschillende eigenschappen en handelingen van die persoon of die groep mensen op.
- Schrijf bij elke eigenschap een tegenovergestelde eigenschap op.
- Die tegenovergestelde eigenschappen gebruik je in je gedicht.
- Bedenk of jij je gedicht wilt laten rijmen. Dit mag, maar hoeft niet.
- Wil je je gedicht op een beat plaatsen of geef je zelf het ritme aan?
- Schrijf je gedicht.
- Je mag hierin wel je mening geven, maar geen mensen kwetsen of uitschelden.
- Doordat je alleen maar tegenstellingen hebt gebruikt, speelt de titel een belangrijke rol. De titel geeft de waarheid weer. Bedenk een passende titel die het gedicht een andere lading geeft.
- Draag je gedicht voor. Bedenk ook hoe je dit gedicht wilt voordragen. Sta je met je gezicht of juist met je rug naar het publiek?

Sport

Lesopdracht

Opdracht 1:
Maak groepjes van vier en bespreek met elkaar de volgende vragen. Gebruik de informatie uit het fragment.

- Welke eigenschappen moet een voetballer bezitten?
- Welke eigenschappen moet een sporter bezitten?
- En een topsporter?
- Verklaar de verschillen tussen een voetballer, sporter en topsporter.
- Wat zijn de taken van een trainer?
- Zijn de taken van een trainer van een voetbalteam anders dan die van een trainer van een korfbalteam, zwemteam, dansteam of een andere sport?
- En bij een individuele sport als tennis, judo of schoonspringen?
- Hoe zit dat bij topsport, zijn de taken van een trainer dan anders?

Opdracht 2:
De vader van Joey is bestuurslid bij de voetbalvereniging. Bestuurslid ben je meestal op vrijwillige basis. Je draagt de club een warm hart toe en helpt waar nodig. Toch neem je als vrijwilliger vaak je eigen mening mee de club in. En als bestuurslid zit je op een plek waar je met regels te maken hebt en regels maakt. Jouw eigen mening kan dus van invloed zijn op het maken van die regels. Het team is onder de indruk van de uitspraken die de

vader heeft gedaan. Ze zijn trots op hun trainer Aart, maar vinden dat er meer gedaan moet worden. Ter voorbereiding op de ledenvergadering komen de jongens bijeen om argumenten te verzamelen die ze tijdens de ledenvergadering naar voren kunnen brengen. Hun doel is dat iedereen lid mag worden van de club, dus ook asielzoekers en in dit specifieke geval Adil.

Ga in een groepje van maximaal vier leerlingen argumenten bedenken om dit doel te bereiken. Om echt goed voorbereid te zijn, bedenken jullie ook welke argumenten de vader van Joey naar voren zal brengen. Schrijf deze argumenten op een apart blaadje op.
Geef jullie blaadje met de argumenten die de vader zal inzetten aan een ander groepje.
Bedenk nu tegenargumenten bij de argumenten die jullie net van een ander groepje hebben gekregen.

Geef jullie blaadje met de originele argumenten en jullie tegenargumenten door aan een derde groepje.

Bespreek het nieuwe blaadje dat jullie gekregen hebben zorgvuldig. Vul aan waar nodig.

Wat denk je: lukt het het team om tijdens de ledenvergadering het bestuur, en dus ook de vader van Joey, te overtuigen dat iedereen lid mag worden van de club?

Lesopdracht

Opdracht 1:
Fernando Ricksen vertelt over zijn jeugd.
Maak een tijdlijn met alle belangrijke gebeurtenissen in volgorde, bijv. 4 jaar – 12 jaar – 16 jaar.

Opdracht 2:
Fernando heeft veel dromen. Kies er één uit en verbeeld deze. Dit kun je doen door te tekenen, een strip of collage te maken. Je kunt werken op papier of digitaal.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Jim worstelt heel erg met het waarmaken van zijn grote droom: profvoetballer worden.
Dit heeft namelijk voor- en nadelen. Niet alleen voor Jim zelf, ook voor zijn familie. Schrijf deze in de tabel op. Gebruik de informatie uit het fragment.

Voordelen	*Nadelen*

Opdracht 2:
Ook Lola heeft te maken met vooroordelen van de buitenwereld. Ze is mooi en dus wordt er meteen gedacht dat ze oppervlakkig is en zelfs dom.

Wat kun jij goed en welke vooroordelen zijn er daardoor over jou? Waar ben je middelmatig in en worden dus geen opmerkingen over gemaakt? Wat zou je graag beter willen kunnen en hoe reageert jouw omgeving daar op? Vul de tabel in die je kunt downloaden op leesstuk.nl.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Het was een drukke dag voor Nynke. Om haar hoofd wat leger te maken, maakt ze elke avond een vlog. Ze vertelt daarin over haar dag, haar belevenissen, haar gedachten en gevoelens. Jij maakt deze vlog. Je mag dit alleen of met z'n tweeën doen. Zorg dat je de informatie uit het fragment gebruikt. Je kunt alle informatie gebruiken, maar ook inzoomen op een gebeurtenis. Hier vertel je dan uitgebreid over en de andere gebeurtenissen kaart je kort aan. Bedenk goed waar je de vlog opneemt. Nynke is op kamp, dus ze moet daar ergens de vlog opnemen. Doet ze dit op haar kamer of in de eetzaal, op de wc of buiten? Bedenk ook of je je mobiel staand of liggend houdt. Als je je mobiel liggend houdt tijdens het filmen, vult je film bij het afspelen het hele scherm. Als je je mobiel staand houdt tijdens het filmen, krijg je links en rechts zwarte strepen naast je beeld.

Opdracht 2:
Nynke en Jimmy gaan op trainingskamp. De trainers Rienk-Jan en Simone leggen het doel van het kamp uit.

- Wat is dat doel? Waarom gaan ze op kamp?
- Hoe draagt een kamp bij aan samenwerken?
- Welke regels gelden er op dit kamp?
- Welke regels vind jij overbodig en welke regels mis jij? Leg uit.
- Ben jij weleens op kamp geweest? Zo ja, wat voor kamp was dat?
- Wat was het doel en welke regels golden daar?

- Welke kampen zijn er allemaal? Zoek op internet, vraag rond en schrijf minimaal vijf verschillende soorten kampen op met het doel dat ze hebben.
- Als je nu zelf een kamp zou organiseren, wat voor kamp zou dat zijn? Zou dat een kamp zijn dat er al is of iets geheel nieuws?
- Wat zou het doel van dat kamp zijn?
- Welke regels zouden er gelden?
- Hoe zouden Nynke, Soraya, Jimmy en Mattias zich daar voelen en gedragen, denk je?

Lesopdracht

Opdracht 1:
Dit gedicht is half Engels, half Nederlands en daardoor klopt het niet echt. Toch kun je het wel volgen. Leg in maximaal vier zinnen uit waar dit gedicht volgens jou over gaat.
Je gaat dit gedicht nu in één taal schrijven. Je kunt kiezen uit Nederlands, Engels, straattaal of jouw moedertaal. Zorg dat het gedicht blijft kloppen.

Opdracht 2:
Zoek vier woorden uit die volgens jou heel belangrijk zijn in dit gedicht en te maken hebben met het thema sport. Schrijf of typ het gedicht over in één lettertype. Voor jouw vier gekozen woorden kies je een ander lettertype. Elk woord krijgt zijn eigen lettertype, -grootte, vorm en kleur. Je kunt een gedeelte van het woord misschien wel vervangen door een afbeelding. Uit het lettertype, de grootte, de vorm, de kleur en de afbeelding moet de betekenis van het woord duidelijk worden. Als je nu kijkt naar het gedicht, vallen jouw woorden echt op.

Deze opdracht kun je toepassen op het oorspronkelijke gedicht en op het herschreven gedicht uit opdracht 1.

Lesopdracht

Opdracht 1:
Sporten heeft met gevoel te maken. Schrijf alle gevoelens op die volgens jou met sporten te maken hebben. Geef elk gevoel een andere kleur.

Welke gevoelens zitten er in dit gedicht? Onderstreep alle woorden die volgens jou een gevoel uiten. Bekijk per onderstreept woord bij welk gevoel ze horen. Kijk in jouw rijtje met gevoelens en bijbehorende kleur en geef elk onderstreept woord de juiste kleur.
Welk gevoel overheerst in dit gedicht? Klopt dat volgens jou ook, is dat het belangrijkste gevoel tijdens sporten? Leg je antwoord uit.

Opdracht 2:
Dichten is spelen met taal. Dichters gebruiken beelden om gevoelens over te brengen.
Welke beelden heeft de schrijver gebruikt? Wat bedoelt hij met die beelden?

Luan Buleshkaj heeft dit gedicht geschreven.

Wie is Luan? Op www.leesstuk.nl staan verschillende links naar achtergrondinformatie. Lees dit door. Wat vind je van hem persoonlijk terug in dit gedicht nu je deze achtergrondinformatie hebt gelezen?

Als jij een gedicht zou schrijven over sport, welk gevoel zou er dan zeker in terugkomen, welk beeld zou jij gebruiken en wat voor persoonlijks zou jij in je gedicht stoppen?

Praten over boeken en lezen met leerlingen

Bij leesbevordering in de klas is het praten over boeken en lezen een belangrijke component. Gesprekken zijn immers het ideale middel om te ontdekken wat een boek of verhaal met leerlingen doet, welke gedachten en gevoelens tijdens het lezen bij hen opkomen en welke relaties zij leggen met hun eigen levens- of leeservaringen.

Een compleet boek of een verhaal kan als uitgangspunt dienen voor zo'n gesprek, maar ook de voorleesfragmenten in deze bundel kunt u goed als startpunt voor een boeiend leesgesprek gebruiken. Met als mogelijk doel dat het fragment in combinatie met het gesprek u en de leerlingen uitdaagt het hele boek erbij te pakken (en te lezen!). U kunt de fragmenten voorlezen of ze door de leerlingen zelf laten voorlezen.

Hoe voer je gesprekken over boeken en lezen?

Er zijn vele verschillende soorten gesprekken die u met uw leerlingen over boeken kunt voeren. We zullen hier twee vormen behandelen: *literaire gesprekken* en *gesprekken tijdens interactief voorlezen*. De methoden hiervoor zijn beide afkomstig van de Britse leesbevorderaar Aidan Chambers.

Literaire gesprekken

Literaire gesprekken zijn gesprekken over boeken of fragmenten waarbij leerlingen hun ervaringen met het gelezen boek en de betekenis die zij eraan gegeven hebben, met andere lezers bespreken. Chambers ontwikkelde een methodiek om literaire gesprekken met leerlingen te voeren. Die methodiek is bekend geworden onder de naam boekgesprekken.

Het is een aanpak om met leerlingen over boeken te praten, waardoor ze niet alleen aandachtiger en kritischer gaan lezen, maar ook nauwkeuriger uitdrukken wat ze denken en voelen. Een paar vragen zijn daarbij taboe, omdat ze ontmoedigend zijn. Bijvoorbeeld de waarom-vraag: 'Waarom vond je het boek mooi?' of 'Waarom vond je het boek niet leuk?' Leerlingen kunnen hier niet veel mee. Ze reageren dan met 'Omdat het saai is', of 'Nou gewoon, ik vond het spannend', of 'Omdat het grappig is'. De waarom-vraag kan bedreigend overkomen: leerlingen krijgen het gevoel dat ze zich moeten verdedigen of dat ze overhoord worden. De waarom-vraag is te groot, te allesomvattend. In een paar zinnen kun je niet uitleggen waarom je een boek mooi of niet mooi vond. Bovendien levert het volgens

Chambers weinig op, omdat goed over een boek praten pas mogelijk is als je op één punt kunt beginnen, of met een detail waarover iets te zeggen valt.

Belangrijke uitgangspunten voor het voeren van Chambers' boekgesprekken zijn:

- Gesprekken over boeken moeten erop gericht zijn om het plezier in lezen te versterken. Dit betekent dat niet alleen de inhoud van het verhaal centraal staat, maar ook wat het verhaal betekent voor kinderen. Er worden geen kennisvragen gesteld. De leerlingen kunnen niets 'fout' doen.
- Het gesprek heeft een natuurlijk karakter. Er wordt geen vragenlijstje afgewerkt. De docent brengt het gesprek op gang of geeft het een nieuwe wending met gerichte vragen. U houdt steeds rekening met de antwoorden en reacties van de leerlingen: u gaat daarop in, vraagt ze op elkaar te reageren en volgt ze in hun gedachtegang.
- Als docent heeft u voldoende kennis van boeken om een goed inhoudelijk gesprek te kunnen voeren en om vergelijkingen met andere boeken en schrijvers te kunnen maken.

Chambers onderscheidt drie categorieën vragen om een gesprek over boeken te voeren: basisvragen, algemene vragen en specifieke vragen.
Bij de *basisvragen* gaat het om eerste reacties, om een eerste indruk van het verhaal. Ze zijn bedoeld om het gesprek op gang te brengen. Bijvoorbeeld:

- Wat is je opgevallen in dit verhaal?
- Wat vond je leuk, mooi of goed aan dit boek? En wat juist niet?
- Wat vond je moeilijk of onduidelijk?
- Zag je een patroon of bepaalde verbanden?

Het gesprek gaat verder op basis van antwoorden op deze vragen. Welke onderwerpen worden het meest genoemd?

De *algemene vragen* hebben te maken met verwachtingen, de vergelijking met andere verhalen en de beleving van het verhaal. Bijvoorbeeld:

- Toen je het boek voor het eerst zag en je nog niets gelezen had, wat dacht je toen dat het voor boek was?
- Ken je andere boeken die hierop lijken?
- Had je dit boek al eens gelezen? Zo ja, was het deze keer anders?
- Zijn je woorden opgevallen of zinnen die je mooi vond? Of lelijk?
- Als de schrijver zou vragen wat er anders of beter zou kunnen, wat zou je dan zeggen?
- Was er iets in dit boek dat je zelf weleens hebt meegemaakt?
- Zag je, tijdens het lezen, het verhaal voor je ogen gebeuren?
- Hoeveel verschillende verhalen zitten er in dit verhaal?
- Is dit een boek om vlug te lezen of juist langzaam?
- Was je verbaasd over wat iemand over het boek zei?
- Weet iemand iets van de schrijver? Waarom het verhaal geschreven is? Wanneer en waar? Wie zou dat willen weten?

De *specifieke vragen* gaan over specifieke kenmerken van het verhaal, bijvoorbeeld over personages, locaties en perspectief:

- Hoelang duurt het verhaal?
- Zijn er dingen die lang duren, maar in een paar woorden worden verteld?
- Zijn er dingen die heel vlug voorbij zijn, maar uitgebreid beschreven worden?
- Waar speelt het verhaal?
- Welke verhaalfiguur boeide je het meest?

- Was er iemand over wie niets werd gezegd, maar die toch belangrijk was?
- Wie vertelde het verhaal? Weten we dat? En hoe weten we dat?
- Is het verhaal verteld in de eerste persoon (en zo ja, wie is dat?), of in de derde persoon? Komt die persoon in het verhaal voor of staat hij er buiten?
- Als je een toeschouwer zou zijn, door wiens ogen heb je het verhaal dan gevolgd? Keek je vanuit één verhaalfiguur of vanuit verschillende?
- Werd ergens duidelijk wat de figuren dachten of voelden? Of werd het verhaal van buiten verteld, werden de karakters gevolgd zonder dat je te weten komt wat zij denken of voelen?

Er is geen strikte methode voor het voeren van boekgesprekken, er is geen stappenplan. Op verschillende sites is een vragenspel te downloaden met kaartjes waarop vragen van Chambers staan en suggesties om met die kaartjes een spel te doen met de leerlingen. Deze kaartjes zijn een prima hulpmiddel om een gesprek op gang te brengen, maar waak ervoor dat ze een eigen leven gaan leiden. Probeer er ook weer los van te komen. Het gesprek moet namelijk geen vraag-antwoordgesprek worden, dan schieten de vragen hun doel voorbij.

Gesprekken tijdens interactief voorlezen

Onder interactief voorlezen verstaan we alle vormen van voorlezen waarbij er ruimte is om met elkaar in gesprek te zijn over het verhaal: voor, tijdens en/of na het voorlezen van het verhaal. Het interactief voorlezen kan verschillende doelen hebben, bijvoorbeeld om de literaire competentie te ontwikkelen, om de sociaal-emotionele ontwikkeling te versterken of juist de ontwikkeling in rekenen-wiskunde, en vanzelfsprekend ook om de taalontwikkeling te stimuleren.

Welke doelen u met het interactief voorlezen ook nastreeft, zorg ervoor dat de inhoud van het verhaal en het samen gericht zijn op die inhoud centraal blijft staan. Wat u vooral niet moet doen is strak stappenplannen volgen en lijstjes met vragen afwerken, voortdurend controleren of leerlingen wel hebben begrepen wat u voorleest of er vooral een woordenschatkwestie van maken. Dan schiet het interactief voorlezen zijn doel voorbij. De spanning wordt uit het verhaal gehaald en het gaat meer om begripscontrole of om het leren van woorden dan om beleving en verbeelding. De methodiek wordt dan belangrijker dan het verhaal, terwijl het er juist om gaat dat u samen betrokken bent bij de inhoud van het verhaal. Interactief voorlezen op school werkt het best in kleine groepjes van drie tot vijf leerlingen, waarbij afwisselend één van de leerlingen voorleest. Dat leidt tot meer vragen, reacties en commentaar dan interactief voorlezen voor de hele klas.

Interactief voorlezen in het vmbo

Voorlezen in het voortgezet onderwijs is geen gangbare praktijk, maar ook leerlingen in het voortgezet onderwijs vinden het leuk om voorgelezen te worden. Voor het vmbo is de aanpak van Chambers hieronder uitgewerkt in vragen voor docenten om te gebruiken tijdens interactief voorlezen. Voor, tijdens en na het lezen kun je verschillende soorten vragen stellen om een gesprek met en tussen de leerlingen op gang te brengen. Het gaat om vragen die leerlingen helpen om wat ze gelezen hebben beter te begrijpen en die het denken prikkelen. De persoonlijke beleving staat daarbij altijd centraal en er zijn geen goede of foute antwoorden. Daarnaast is er aandacht voor moeilijke woorden. De docent selecteert bij het voorbereiden kernwoorden die problemen zouden kunnen opleveren. Tijdens het voorlezen legt hij deze woorden uit, waar nodig met beeld en gebaar.

Vragen vooraf

- Wie kent dit boek/schrijver, wat heb je van hem/haar gelezen?
- Wat denk je als je de titel hoort/ziet? Waar zou het over gaan?

Vragen tijdens het voorlezen

- Zie je dit [gebeurtenis] voor je ogen gebeuren, net als in een film?
  - Hoe ziet dit er bij jou uit? Bij wie anders?
- Hoe ziet x [persoon, ding, plek etc.] eruit in jouw hoofd?
- Zou je die of die plek kunnen tekenen? Of hoe x eruitziet?
- Van wie leer je de gedachten/gevoelens kennen?
  - Hoe weet je dat?
- Wat zou jij nu doen, als je x was?
- Hoe gaat het verder? Wat gaat er gebeuren? Wat gaat x doen denk je?

Na afloop over dit verhaal

- Stel dat de schrijver [naam noemen] hier is en je mag hem/haar één vraag stellen over dit verhaal. Wat zou jij vragen?
- Wat vond jij het belangrijkste stukje?
- Wat vond jij het grappigste stukje?
- Wat het saaiste?
- Wie vond je de leukste/vervelendste/grappigste enz. persoon? Wat deed die?
- Welk stukje vond je moeilijk?
- Wat vond jij het mooiste woord/een mooi woord in dit verhaal?
- Wat vond je een moeilijk woord?
- Zaten er ook grapjes met woorden in?
- Wat zou je morgen vertellen aan een vriend of vriendin over dit verhaal/boek?
- Wil je het boek verder lezen of iets anders lezen van deze schrijver?

Eigen leeservaringen

- Heb je al eens eerder zo'n soort verhaal gelezen?
- Wat voor verhalen/boeken lees je het liefste?
- Lees je ook wel eens in een andere taal/je eigen taal?
- Wat is je lievelingsboek?
- Waar/wanneer lees je het liefste? In bed, voor het slapen gaan, op de bank, in een luie stoel, in de vakantie, als je thuiskomt uit school enz.

Begripscontrole (tussendoor en na afloop)

- Wie zijn de hoofdpersonen in het verhaal?
- Wat gebeurde er?
- Wat deed x? Waarom?
- Hoe komt het dat [gebeurtenis]?
- Waar merkte je dat aan?